

KHASITOMO YA SARS YI HERISA TINHUNDZU LETI TUNDZIWEKE LAHA TIKWENI HI NDLELA LEYI NGA RI KI NAWINI LETI DURHAKA KWALOMUYA KO TLULA R7-MILLION

Durban, Ravuntlhanu ti 29 Hukuri 2019 – Vতিরহি va Khasitomo va Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga (SARS) va sungurile ku herisa mimovha na swiambalo leswi tundziweke laha tikweni hi ndlela leyi nga ri ki nawini leswi durhaka kwalomuya ko tlula R7-million eDurban namuntlha eka pfhumba ro hunguta mitundzo leyi nga ri ki nawini leyi vavisaka ikhonomi.

Ku tlula 13 000 wa tinhulu ta swiambalo leswi tundziweke hi ndlela leyi nga ri ki enawini, leswi durhaka kwalomuya ka R6,75-million, ku katsa na 15 wa mimovha leyi durhaka R450 000.00, swi ta herisiwa.

Hikuyahi Xirhonkulu xa Khasitomo ya SARS Tatana Patrick Moeng, Khasitomo ya SARS yi herisile 11 514 ya tinhulu ta swiambalo na titanghu leswi durhaka R2,5-million na 57 wa mimovha leyi durhaka R7,1-million ku sukela hi Dzivamisoko lembe leri.

U vurile leswaku vuxavisi lebyi nga ri ki nawini byi endleka hi maqhinga yo hambanahambana. Leswi swi katsa ku ngungumerisiwa (ku tisiwa ka tinhundzu laha tikweni ti nga vhumbhunuriwanga kumbe ku ti rhumela ti nga vhumbhunuriwanga), ku fambisiwa ka tinhundzu hi ndlela ya vuxisi hi ku tirhisa tiko ra vunharhu hi ku pfunetiwa hi swibalo swa tundzo swa le hansi no tivisa tinhundzu hi vuxisi ehansi ka tihlokomhaka ta tharifi leti nga kokeki rinoko ra swibalo swa le henhla swa tinhundzu, exikarhi ka swin'wana.

Sweswinyana, xipano xa ntirho xa mifumo yo hlaya xa xiyimo xa le henhla xi tumbuluxiwile exikarhi ka Ndzawulo ya Mabindzu na Vumaki (DTI), *International Trade and Administration Commission* (ITAC) na SARS ku lwa na mabindzu lama nga ri ki nawini hi nkongomiso eka swiambalo, malapi, dzovo na titanghu, malakatsa ya tisimbhi na nsuku.

SARS tanihi xirho xa xipano lexa ntirho yi le ku tirheni hi matimba eka swifundzakulu swa nkoka swinharhu leswi nga na mipimo ya le henhla ya ntundzo eka swiambalo na malapi. Swifundzakulu leswi i Western Cape, KwaZulu-Natal na Gauteng.

Tatana Moeng u vurile leswaku nkucetelo wo biha wa mitundzo leyi nga ri ki nawini wu katsa leswi landzelaka:

- swibalo swa ntundzo wa tinhundzu na Xibalo xa Mixavo (VAT) leswi kolotiwaka SARS swi va swi nga hakeriwanga, leswi ku nga ndzahlekelo eka nkwama
- ku gombonyoxa ikhonomi ya laha kaya eka migingiriko yo engetelela nkoka
- ku ya ehansi eka vuswikoti bya tiko byo tumbuluxa tinhundzu ta laha kaya
- ku lahlekeriwa ka mitirho, ngopfungopfu eka sekithara ya vutumbuluxi
- ku tluriwa ka timfanelo ta nhundzu ya swa miehleketo
- ku heta tikhamphani ta laha kaya matimba yo endla swintshwa eka tisekithara leti
- ku tshiveleriwa ka vukungundwana hi ku tirhisa migingiriko leyi nga ri ki nawini.

Tatana Moeng u engeterile leswaku mitundzo leyi nga ri ki nawini yi vanga nxungeto wukulu wa rihanyo eka vatirhisi hi nkumeko wa mixavo ya le hansi na leyi nga lawuriwangiki ya tisigarete leti lwaka na pholisi ya rihanyo ya mfumo.